Nieuwe glans voor klassieker

Don Carlos van Theatercompagnie/Toneelgroep Amsterdam overtuigt op verschillende niveaus

THEATER Don Carlos van Friedrich Schiller door Theatercompagnie/Toneelgroep Amsterdam. Regie: Theu Boermans. Gezien: 25/9 in de Stadsschouwburg. Aldaar nog t/m 1/10 en 16 t/m 18/12. Tournee.

Don Carlos en de markies van Posa omhelzen elkaar veelvuldig en intens. Het is de bezegeling van hun vriendschap. De omhelzing doet onmiddellijk denken aan de omhelzing tussen Hamlet en Horatio in de *Hamlet*-enscenering bij de Trust van een aantal jaren geleden. Omdat toneelschrijver Friedrich Schiller zich voor zijn stuk *Don Carlos* duidelijk door Shakespeare had laten inspireren; omdat beide omhelzingen door Jacob Derwig werden verricht; omdat beide voorstellingen door Theu Boermans werden geregisseerd. En omdat Boermans met deze *Don Carlos* bijna het niveau van die gedenkwaardige voorstelling evenaart.

Theu Boermans regisseerde het complexe en ook ietwat taaie stuk in een coproductie van zijn eigen Theatercompagnie en Toneelgroep Amsterdam tot een lange, maar meeslepende toneelavond. Wederom heeft Boermans een weerbarstige klassieker in een eigentijds enscenering nieuwe glans gegeven.

Vormgever Bernhard Hammer ontwierp een modern decor dat oogt als een steriel witte, gesloten kantoorruimte. Perspectivisch vertekend, voorzien van allerlei halfgesloten hokjes en soms mooi verkleind doordat delen met gordijnen worden afgedekt. Dit decor en de chic-sobere designkleding suggereren dat deze Don Carlos zich afspeelt in een hedendaags zakenmilieu, maar het stuk krijgt er niet meer actuele parallellen of nieuwe inzichten door.

Op een ander vlak heeft die strakke vormgeving wél een meerwaarde: ze biedt de humuslaag voor een heldere en strenge mise-en-scène, en Boermans kon daardoor een voorstelling maken waarin de verschillende lagen van het politiek-filosofische familiedrama overtuigend worden uitgewerkt.

Schiller verwerkte zijn ideeën over de menselijke vrijheid, de democratische staatsvorm en het kerkelijke gezag in een vader-zoonconflict. De onstuimige Don Carlos rebelleert tegen zijn vader Philips II, omdat die om politieke redenen hertrouwde met Carlos' verloofde Elisabeth. Bovendien probeert hij tevergeefs van zijn vader de heerschappij over De Nederlanden los te krijgen.

In de ingewikkelde intrige waar het hele Spaanse hof in betrokken raakt, speelt de markies van Posa een sleutelrol. Hij probeert het revolutionaire vuur bij zijn jeugdvriend Carlos op te stoken, imponeert Philips II met zijn bevlogen vrijheidsidealen maar moet uiteindelijk een overmoedig complot met de dood bekopen.

Als politieke thriller is *Don Carlos* overtuigend, maar dankzij Boermans' precieuze tekstregie worden ook Schillers verlichtingsideeën glashelder voor het voetlicht gebracht. Dat is natuurlijk ook te danken aan de uitstekende cast. In de bijrollen wordt prachtig gespeeld door onder andere Chris Nietvelt, Hadewych Minis en Frieda Pittoors. Maar het is vooral het drietal Hans Croiset, Jacob Derwig en Fedja van Huêt dat de voorstelling draagt. Hoe verschillend hun spel ook is, elk kan zijn vertolking door superieure tekstbeheersing en rolopbouw grote diepte en aangename lichtheid geven.

Hans Croiset als Philips II laat alleen al door zijn bril te poetsen zijn tirannieke overmacht blijken, maar toont gaandeweg ook zijn menselijke kant als hij Posa als een verloren zoon inlijft. Jacob Derwig is een meester van de redeneerkunst die het filosofische gedachtegoed van Schiller met veel inzicht en jeugdig enthousiasme kan verwoorden. Diezelfde geestdrift is even manifest in het spel van Fedja van Huêt, die Carlos als een even hartstochtelijke als onmachtige jongeling speelt.

De gloedvolle vriendschap tussen Posa en Carlos geeft een extra laag aan deze prachtige voorstelling. Het verbond van twee vrienden tegen de heersende orde, en hoe noodlottig die vriendschap uiteindelijk is – dat laat deze *Don Carlos* zien. En die vriendschap wordt op overtuigende en roerende wijze zichtbaar gemaakt door die innige omhelzingen.

PIETER BOTS

LANGE, MAAR MEESLEPENDE TONEELAVOND

cultuur
Kaartspel in de ban